

บทที่ 4

ผลการศึกษา

4.1 การศึกษารวบรวมข้อมูลแบบปฐมภูมิ (Primary Data)

โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงประวัติศาสตร์เรื่องราวความเป็นมา การใช้งานของพื้นที่ในชุมชนกาดหลวง และข้อมูลทางกายภาพทั่วไป (Resource data)

4.1.1 การข้อมูลเชิงประวัติศาสตร์เรื่องราวความเป็นมาของชุมชนกาดหลวง

ปีพุทธศักราช พ.ศ.2432-2444

เหตุการณ์สำคัญ

บริษัทของอังกฤษในพม่าได้ทำกิจการป่าไม้ทำให้พื้นที่ป่าของพม่าลดลง ส่งผลให้เข้ามาทำป่าไม้ในล้านนา บริษัท บริติช บอร์เนียว จำกัด ในปีพ.ศ.2432 และบริษัท บอมเบย์ เบอร์มา ปีพ.ศ. 2435) จึงเข้ามาหาซื้อสินค้าไม้สักจากล้านนา นำไปสู่การโค่นป่าไม้สักอย่างขนานใหญ่ สร้างฐานะร่ำรวยให้แก่ชนชั้นนำของล้านนาจนเป็นเหตุให้สยามเข้ามาดูแลจัดการกิจการป่าไม้ในล้านนา โดยพื้นที่ที่มีการซักลากซุงไม้สักคือบริเวณท่าวัดเกตการาม ส่วนพ่อค้าชาวจีนก็ได้เริ่มอพยพจากกรุงเทพมหานครไปอยู่ตามหัวเมืองต่างๆ และได้สถาปนาตนเองเป็นชนชั้นกลางที่มีบทบาทสำคัญขนสินค้าจากกรุงเทพฯมาขายที่เชียงใหม่และขนสินค้าจากล้านนาลงไปขายที่กรุงเทพมหานคร

การเปลี่ยนแปลงทางกายภาพ

ทำให้บริเวณริมฝั่งแม่น้ำปิงมีการขนส่งซุงไม้สัก บริเวณท่าวัดเกต เกิดชุมชนวัดเกตในฝั่งตะวันออก ส่วนฝั่งตะวันตกเกิดชุมชนชาวภาคนอกกำแพงเมืองชั้นนอกหรือคูเมืองแม่ข่าถึงริมฝั่งน้ำปิง กลุ่มท่าเจดีย์ถึงท่าน้ำท่าแพ เป็นท่าจอดเรือของพ่อหลวงเชียงใหม่ เจ้านายจากสยาม พ่อค้าชาวจีน หมอสอนศาสนา และพ่อค้าไม้ชาวต่างชาติต่างเมือง

ปีพุทธศักราช พ.ศ.2444-2452

เหตุการณ์สำคัญ

เจ้าดารารัศมี ตั้งชื่อ “กาดวโรรส” ตามพระนามของเจ้าอินทวโรรสสุริยวงศ์ เจ้าผู้ครองนครเชียงใหม่ เนื่องจากเงินลงทุนในการสร้างกาด ส่วนหนึ่งมาจากพระองค์ท่าน ส่วนผู้คนในชุมชนจะเรียกว่า “กาดหลวง” ซึ่งเป็นคำที่ถูกใช้เรียกกาดในภาษาเหนือ ส่วนคำว่า “หลวง” ในระยะเริ่มแรก แต่เดิมบริเวณกาดหลวงเป็นที่ปลงพระศพของเจ้าผู้ครองนครเชียงใหม่ ตามพระราชดำริสของพระราชชายาเจ้าดารารัศมี ที่ต้องการพัฒนาพื้นที่บริเวณช่วงเมรุให้เป็นกาดในปี พ.ศ. 2453

การเปลี่ยนแปลงทางกายภาพ

หลังจากพระเจ้าอินทวิชยานนท์ถึงแก่พิราลัยในปี พ.ศ.2439 ได้มีการใช้สถานที่บริเวณนี้เป็นที่พระราชทานเพลิงพระศพพระบิดา เมื่อเสด็จในงานพระราชพิธีฯ ในปี 2444 เจ้าแก้วนารีรัฐ ได้จัดพื้นที่ส่วนหนึ่งบริเวณช่วงเมรุ สร้างตลาดสดแม่ข่าหรือตลาดสดช่วงเมรุเป็นตลาดสดสำหรับชุมชนที่อยู่นอกกำแพงเมือง

ปีพุทธศักราช พ.ศ.2453

เหตุการณ์สำคัญและการเปลี่ยนแปลงทางกายภาพ

เมื่อเจ้าดารารัศมีมีพระประสงค์ในการปรับพื้นที่ภาค กู้ทั้งหมดจึงถูกย้ายไปตั้งอยู่ที่วัดสวนดอก โดยกู้ของพระเจ้าอินทวิชยานนท์เป็นกู้ของพระเจ้าองค์สุดท้ายที่ได้รับการก่อสร้างขึ้นที่ช่วงเมรุ ซึ่งพระนามบางส่วนของพระองค์เป็นที่มาของถนนวิชยานนท์ ทั้งนี้พระราชชายาตระหนักถึงการปฏิรูปการปกครองของสยามในสมัยรัชกาลที่ 5 ซึ่งมีผลต่อรายได้ของเจ้าหลวงฝ่ายเหนือจึงดำริให้มีการขยายเขตแม่ข่าหรือภาคช่วงเมรุให้กว้างขึ้น โดยให้ภาควโรรสเป็น “ภาคหลวง” ของคนเชียงใหม่และเพื่อจะจัดเก็บค่าเช่าตลาดให้มีรายได้พอเลี้ยงชีพแก่เจ้านายฝ่ายเหนือสืบไป

ปีพุทธศักราช พ.ศ.2457

เหตุการณ์สำคัญ

พระราชชายาเจ้าดารารัศมี เสด็จกลับนครเชียงใหม่ โดยมีเจ้าแก้วนารีรัฐฯ เป็นเจ้าหลวงองค์ที่ 9 (พ.ศ.2458-2482) ซึ่งเป็นช่วงที่เจ้าหลวงและเจ้านายได้รับผลกระทบจากการปฏิรูปการปกครอง ผลประโยชน์จากการทำสัมปทานป่าไม้ หรือการจัดเก็บภาษีอากรถูกโอนเข้ารัฐเจ้านายฝ่ายเหนือได้ รับเพียงส่วนแบ่งและเงินเดือนประจำตำแหน่งเท่านั้น ในภายหลังจึงมีการจ้างองภาคหลวงไว้กับหลวงอนุสารสุนทรกิจและไม่สามารถได้ถอนได้ตามกำหนด

การเปลี่ยนแปลงทางกายภาพ

การจ้างองภาคหลวงไว้กับหลวงอนุสารสุนทรกิจ

ปีพุทธศักราช พ.ศ.2462-2476

เหตุการณ์สำคัญ

หลังจากมีการสร้างเส้นทางรถไฟมาถึงเชียงใหม่และได้มีการสร้างสะพานนารีรัฐ ทำให้การขนส่งทางน้ำยุติลงการขนส่งทางบกสะดวกมากขึ้น แหล่งการค้าได้ขยายจากบ้านวัดเกตและ

บ้านสันป่าข่อยหมู่บ้านช้างม่อยและบ้านท่าแพตามลำดับ ซึ่งในภายหลังพระราชชายาฯ ได้ทูลขอ รัชกาลที่ 6 ให้นำเงินจากกระทรวงการคลังมหาสมบัติเป็นจำนวนเงิน 250,000 บาท เพื่อทรงไว้ เป็นกรรมสิทธิ์ส่วนพระองค์ กระทรวงการคลังจึงได้ประสานไปยังเบงกัลสยามกัมมาจลเพื่อขอให้ ช่วยพิจารณาอนุมัติการกู้เงินของพระราชชายาจนสำเร็จ

การเปลี่ยนแปลงทางกายภาพ

พระราชชายาเจ้าดารารัศมีทรงรับซื้อและบริหารจัดการกาดวโรรส ได้รับปรุงสภาพ ตลาดจากเดิมที่เป็นลานโล่งมีพ่อค้าแม่ค้าหาบ(เบียด) ไล่สินค้ามาวางขายตอนเช้าพอสายๆ กาดวายก็ หาบบกลับบ้าน ต่อมามีการพัฒนาปรับปรุงถมดินยกพื้นที่ก่ออิฐในคนสามารถนั่งขายและสร้างทาง เดินให้ผู้ซื้อ สร้างตลาดมุงหลังคาให้ผู้ขายประเภทเสื้อผ้าและสินค้าเบ็ดเตล็ดและสร้างห้องแถวให้ ผู้ค้าเช่ารอบๆ ตลาด ส่งผลให้ตลาดวโรรสสามารถเปิดขายได้ตลอดทั้งวันมีเจ้าของร้านค้าในตลาด รวม 400-500 คน

ปีพุทธศักราช พ.ศ.2476

พระราชชายาเจ้าดารารัศมีสิ้นพระชนม์เมื่อวันที่ 9 ธันวาคม พ.ศ.2476 โดยจัดทำ พิณกรรมเฉพาะส่วนกาดวโรรสโดยทรงกำหนดให้ “...ผลประโยชน์ที่เก็บได้จากตลาดนี้แบ่งเป็น แปรคส่วน คือ ให้แก่พวก ณ เชียงใหม่ 6 ส่วน ไว้สำหรับบำรุงพระธาตุดอยสุเทพ 1 ส่วน สำหรับ บำรุงโรงเรียน 1 ส่วน”

กาดวโรรสสมัยสงครามโลกครั้งที่ 2 จนถึงปัจจุบัน

ปีพุทธศักราช พ.ศ.2476

ทายาทตระกูล ณ เชียงใหม่ดำเนินกิจการ มีเจ้าแก้วนารัฐฯ เจ้าผู้ครองนครเป็นผู้ดูแล โดยรวบรวมการจัดตั้งกาดวโรรสในรูปแบบบริษัทเชียงใหม่พานิชย์ จำกัด มีนายคิวิเปิล ชาว อังกฤษอดีตผู้จัดการบริษัทบอมเบย์เบอร์มาเป็นผู้จัดการ ส่งผลให้กาดวโรรสยังคงเป็นของตระกูล ณ เชียงใหม่ ตลอดมา

ปีพุทธศักราช 2484-2488

จนถึงเมื่อเกิดสงครามโลกครั้งที่สอง เจ้านายบางท่านจึงได้ออนหุ้นขายบางส่วน ให้แก่ห้างหุ้นส่วนอนุสารเชียงใหม่ เพื่อให้เข้าไปถือหุ้นและช่วยเหลือพัฒนาบริหารงานกาดวโรรส ในเวลาต่อมา

ปีพุทธศักราช 2492

เหตุการณ์สำคัญ

หลังสงครามโลกสิ้นสุดลงแล้ว ห้างหุ้นส่วนอนุสารเชียงใหม่ได้เข้าร่วมถือหุ้นในบริษัท เชียงใหม่พาณิชย์ จำกัด และมอบหมายให้ศาสตราจารย์ อัน นิมมานเหมินทร์ แห่งคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

การเปลี่ยนแปลงทางกายภาพ

มีการเริ่มสร้างอาคารกาควโรสและกาดต้นลำไย (ห้างหุ้นส่วนอนุสารเชียงใหม่เป็นเจ้าของอยู่ครั้งหนึ่ง) ให้เป็นตลาดที่ทันสมัยที่สุดในเวลานั้น ทั้งสองตลาดนี้จึงมีชื่อเสียงโด่งดังไปทั่วประเทศไทยมีนายเกษตรบาลจากที่ต่างๆมาขอชมกิจการ เพื่อนำเอาความคิดแบบแปลนแผนผังกลับไปพัฒนาตลาดอื่นๆ

ปีพุทธศักราช 2511

เหตุการณ์สำคัญ

13 กุมภาพันธ์ 2511 เกิดอัคคีภัยทำให้กาควโรสและกาดต้นลำไยถูกเพลิงเผาพลาญจนไม่สามารถใช้งานได้อีกต่อไป และการก่อสร้างตลาดใหม่ต้องใช้เงินทุนเป็นจำนวนมาก เจ้านายสกุล ณ เชียงใหม่ ซึ่งเป็นผู้รับมรดกกาควโรสได้ตัดสินใจขายหุ้นทั้งหมดให้แก่ห้างหุ้นส่วนอนุสารเชียงใหม่ และบริษัทอนุสารจำกัดของสกุลชุติมาและนิมมานเหมินทร์

การเปลี่ยนแปลงทางกายภาพ

บริษัทในเครือ “อนุสาร” ได้ทำการก่อสร้างกาควโรสและกาดต้นลำไยขึ้นใหม่ โดยนำเทคโนโลยีและอุปกรณ์อำนวยความสะดวกสมัยใหม่ ได้แก่ บันไดเลื่อนเข้ามาติดตั้ง เมื่อสร้างแล้วเสร็จได้มีพิธีเปิดตลาดแห่งใหม่ เมื่อวันที่ 19 มีนาคม พ.ศ.2515

ปีพุทธศักราช 2515-2554

ปัจจุบันชุมชนกาดหลวง ก็ดำเนินการค้าสืบมาแม้ว่าจะมีการเปลี่ยนแปลงไปตามวันเวลาแต่ก็ยังเป็นตลาดเก่าแก่ที่ดึงดูดนักท่องเที่ยว และคนในท้องถิ่นให้เข้ามาซื้อของกันอย่างไม่ขาดสาย กาดหลวงหากแบ่งตามอาณาเขตพื้นที่จึงแบ่งได้ 5 ส่วน ได้แก่ กาควโรส กาดต้นลำไย กาดเทศบาล กาดนารัฐและตรอกเล่าโจ้ว (ถนนช่วงเมรุ)

ข้อมูลเชิงประวัติศาสตร์ตั้งแต่เริ่มก่อตั้งภาคต้นลำไยจนมาถึงปัจจุบัน (พ.ศ.2453-2554)

ยุคที่ 1 ยุคภาคก้อมใต้ต้นลำไย

ภาคต้นลำไยและภาคไวรัส ได้มีการพัฒนาความเจริญใกล้เคียงกัน ผู้เฒ่าชาวภาคเก่าเล่าว่าเดิมภาคต้นลำไยเป็นแหล่งเลี้ยงช้างและที่อาบน้ำช้างของเจ้าหลวงหรือท่าช้าง ซึ่งอยู่ด้านเหนือต่อมาหม่องปันโหย้วหรือ หลวงโยนการพิจิตร ต้นตระกูลอุปโยคิน พ่อค้าไม้สักเชื้อสายพม่าได้มาจับจองขอเช่าและใช้เป็นที่เลี้ยงช้างซีกลาก ไม้ซุงที่ล่องมาตามแม่น้ำปิงของบริษัทบอร์เนียวและบริษัทบอมเบย์ หม่องปันโหย้วได้สร้าง "เฮือนแป" ห้องแถวไม้ติดกับแม่น้ำปิงให้คนงานส่วนหนึ่งซึ่งเป็นชาวม่าน เงี้ยว และขมุ อาศัยอยู่แถบด้านใต้ เมื่อเกิดชุมชนชาวภาคหลวงเพิ่มขึ้น พ่อค้าแม่ค้าได้ทยอยนำสินค้าข้ามถนนวิชยานนท์มาวางขายตามใต้ต้นลำไย จึงเริ่มเกิด "ภาคก้อม" ขึ้นและพัฒนามาเป็นภาคต้นลำไย ที่ชาวบ้านเรียกว่า "ภาคหลวงโยน" ในภายหลัง

ยุคที่ 2 ยุคภาคหลวงโยน ภาคต้นลำไย

หลวงโยน คือ หม่องปันโหย้ว อุปโยคิน กหมบศิชาพม่าเชื้อสายมอญมีอาชีพหลากหลาย ทั้งการค้า จัดตั้งโรงพิมพ์อุปโยคิน และออกหนังสือพิมพ์ชื่อว่า "ศัตตจริต" เล่มแรกของเชียงใหม่ มีกิจการสร้างบ้านสร้างร้านค้าให้เช่า ส่วนอาชีพที่ทำให้ร่ำรวยคือ การค้าไม้สักกับบริษัทบอร์เนียวและบอมเบย์เบอร์มา หลวงโยนได้ช่วยเหลือสังคมและทางการ จนได้รับพระราชทานบรรดาศักดิ์เป็น หลวงโยนการพิจิตร มีบ้านอยู่ที่ถนนเจริญประเทศบริเวณ โรงย้อมที่ตั้งโรงแรมเพชรงามในปัจจุบัน หลวงโยนการพิจิตรได้ปรับสวนลำไยให้ราบเรียบเหลือต้นลำไยไว้ 3 ต้นและได้สร้างห้องแถว "เฮือนแป" ไม้ชั้นเดียวบนฝั่งแม่น้ำปิง ซึ่งเดิมมีพวกม่าน พวกขมุ คนเลี้ยงช้าง พวกเกลือไม้และคนงานทำไม้อาศัยอยู่ ต่อมาชาวจีนเข้ามาขอเช่าอาศัยอยู่เพื่อเปิดร้านทำมาค้าขาย ทั้งในภาคหลวงโยนและภาคหลวงไวรัส จึงได้มีการขยายการสร้างเฮือนแปกว่า 30 หลังคาเรือน ส่วนใหญ่เป็นชาวจีนอพยพ ที่เหลือเป็นคนเมือง คนไทและม่านเข้ามาเช่าอาศัยอยู่ ด้านหน้าบ้านเฮือนแป เป็นลานช่วงมีต้นลำไยใหญ่ 3 ต้นเป็นร่มเงาให้พ่อค้าแม่ค้าวางขายสินค้าแทบไร้ค้าขาย ส่วนใหญ่กางร่มบังแดด ในขณะที่ภาคหลวงไวรัส มีพ่อค้าชาวไทย คนเมืองและชาวชนบทมาปักหลักตั้งร้านค้าถาวรมากขึ้นจนเริ่มเป็นชุมชนชาวภาคใหญ่ขึ้น ต่อมาหลวงโยนได้สร้างบ้าน "เฮือนไม้" 2 ชั้นติดถนนวิชยานนท์เริ่มทางด้านเหนือ บ้านหลังแรกคือบ้านแปะจุ่น (ต้นตระกูลร้านอิ้จุ่นหลี่) ลูกพ่อค้าปากน้ำโพรู้จักกับหลวงโยนซึ่งได้ชักชวนให้อพยพมาตั้งร้านค้าอยู่หน้าภาคต้นลำไย ต่อมาได้สร้างห้องแถวต่อเป็นเฮือนแปติดถนนวิชยานนท์ตรงกันข้ามภาคหลวงไวรัส ชาวบ้านเรียกภาคหลวงโยน ภาคเก่าลำไย หรือภาคช่วงเมรุ

ยุคที่ 3 ยุคเลื่อนแปดต้นลำไย ก่อนสงครามโลกครั้งที่ 2 ถึง พ.ศ.2496

หลังจากหลวงโยนการพิจิตร พ่อค้าไม้ ได้สร้างภาคหลวงโยนขึ้นมาเป็นรูปเป็นร่าง เริ่มมีชุมชนชาวภาคเข้ามาทำการค้าในลักษณะภาคก้อม ธุรกิจการค้าไม้ของหลวงโยนการพิจิตรก็ประสบปัญหาการเงิน จึงได้หยิบยืมเงินจากมิตรสหาย เช่น อาแปะจุ่น (อ้อจุ่นหลี่) และทำสัญญาเงินกู้จากหลวงอนุสารสุนทร และแป๊ะอูย แซ่เหลียว (เหลียวยงจ้วน) แต่กิจการค้าไม้ของหลวงโยนการพิจิตรก็ไม่ประสบความสำเร็จจึงถูกฟ้องร้อง กิจการภาคต้นลำไยจึงได้เปลี่ยนเจ้าของมาเป็นของสองตระกูล คือตระกูลเหลียวและตระกูลชุนติมา ภาคต้นลำไยได้พัฒนาความเจริญขึ้นมีการสร้าง "โสมขายสินค้า" กลางช่วงภาคโดยตัดต้นลำไยที่อยู่กลางภาค มีลักษณะเป็นภาคที่สมบูรณ์มากยิ่งขึ้นเช่นเดียวกับภาควโรรส แต่ภาคต้นลำไยต่างจากภาคหลวงคือ มีถนนตัดผ่านระหว่างเฮือนแปดค้ำน้ำปิงกับโสมขายสินค้า พ่อค้าแม่ค้าจากต่างอำเภอจะโดยสารรถคอกหมู นำสินค้าเข้ามาขายในภาคต้นลำไยและภาควโรรส สภาพภาคต้นลำไย มีลักษณะคล้ายสถานีขนส่งสินค้า ระบายผลผลิตจากชนบทสู่เมืองเชียงใหม่ ต่อมาเลื่อนแปดต้นลำไยถูกรื้อในปี พ.ศ.2496 ทำให้มีการเคลื่อนย้ายของครอบครัวชาวภาคและการขยายตัวของธุรกิจการค้าสู่หน้าศาลเจ้าปู่เกล้าอง ภาคนครรัฐ (ภาคแจ็กโอ้ว) และภาคเทศบาล

ยุคที่ 4 ภาคต้นลำไย ยุคตึกห้องแถว พ.ศ.2497-2511

หลังจากสงครามโลกครั้งที่ 2 ผ่านไปความเจริญทางด้านธุรกิจการค้ามีมากขึ้น เจ้าของตลาดต้องการที่จะพัฒนา ในขณะที่ "เฮือนแป" เริ่มทรุดโทรมลงตามกาลเวลาที่ผ่านไป จึงจำเป็นต้องรื้อเฮือนแปห้องแถวไม้เพื่อสร้างตลาดใหม่เป็นตึกแถวชั้นเดียวและโสมภาคใหม่ ในปี พ.ศ.2496 สภาพภาคต้นลำไยจึงมีลักษณะเป็นตลาดที่สมบูรณ์เป็นแหล่งธุรกิจการค้าของพ่อค้าแม่ค้า แต่สภาพชีวิตเด็ก ๆ ชาวภาคที่อาศัยอยู่ที่เฮือนแปและลงเล่นสนุกสนามในแม่น้ำปิงไม่มีอีกแล้ว ร้านค้าในตลาดเปิดธุรกิจค้าปลีกและค้าส่ง กลายเป็นชุมชนชาวภาคขนาดใหญ่อีกหนึ่งแห่งหนึ่ง "โสมไม้" ขายสินค้าและอาหารกลางตลาดต้นลำไย ได้เปลี่ยนเป็นโสมคอนกรีตเสริมเหล็ก ต้นลำไยที่เหลือในตลาด 1 ต้นหน้าเฮือนแป และอีก 1 ต้นอยู่แถวใกล้ศาลเจ้าถูกตัดทิ้ง เหลือแต่ชื่อตลาดต้นลำไย ต่อมาในปี พ.ศ.2511 เกิดอัคคีภัยเผาผลาญเพลิงเริ่มจากตลาดต้นลำไยลุกลามสู่ตลาดวโรรสจนทำให้อาคารร้านค้า ห้องแถว บ้านที่อยู่อาศัยทั้ง ๒ ตลาดถูกไฟไหม้ไม่เหลืออะไรถือเป็นกาลสิ้นสุดชีวิตชาวภาคเก่าจนเกือบจะหมดสิ้น

ยุคที่ 5 กาดต้นลำไย ยุคร้านค้าในอาคาร พ.ศ.2511-2554

หลังจากไฟไหม้ตลาดต้นลำไย และตลาดวโรรส ในปี พ.ศ.2511 ได้มีการปรับปรุงโครงสร้างของทั้ง 2 ตลาด สร้างเป็นอาคารแบบใหม่รูปทรงแบบตะวันตกเป็นอาคาร 2-3 ชั้น มีบันไดขึ้นตรงกลางตลาด ด้านล่างเป็นตลาดสดขายอาหาร ของกินของใช้ พืชผักผลไม้ ฯลฯ ชั้น 2 เป็นร้านค้าขายเสื้อผ้า ชั้น 3 เป็นร้านอาหาร กล่าวกันว่าคุณไกรศรี นิมมานเหมินท์ ได้นำหุ้นส่วนไปดูงานตลาดสดที่ปิ่นังและได้นำมาปรับปรุงแบบใช้เป็นโครงสร้างตลาดวโรรส ซึ่งจะต้องมีการลงทุนการก่อสร้างในราคาสูง ในขณะที่หุ้นส่วนส่วนใหญ่เป็นของตระกูล ณ เชียงใหม่ ซึ่งมีปัญหาเรื่องเงินลงทุน ตระกูลนิมมานเหมินท์จึงขอซื้อหุ้นทั้งหมด การบริหารกิจการตลาดจึงอยู่ในวงค์เครือญาติตระกูลนิมมานเหมินท์ และตระกูลชูดิมา

ส่วนตลาดต้นลำไยผู้ถือหุ้นและผู้บริหารกิจการตลาดยังเป็นของตระกูลชูดิมา และตระกูลเดียว ได้สร้างอาคารครอบคลุมพื้นที่เกือบทั้งหมดมีพื้นที่ยกระดับ 2 ชั้น ภายในเป็นการขายแบบตลาดสดมีการขายข้าวปลาอาหารสด อาหารแห้ง ด้านหลังตลาดขายดอกไม้สด ทั้งนี้เทศบาลนครเชียงใหม่ได้แก้ไขและปรับปรุงภูมิทัศน์ โดยรื้อสิ่งปลูกสร้างด้านหลังกาดต้นลำไยและรื้อห้องแถวของชุมชนศาลเจ้าเกือบทั้งหมด เพื่อสร้างถนนตัดใหม่เชื่อมถนนไปรษณีย์เลียบบ้างปิง สร้างทางเท้าและเขื่อนริมคลองกั้นแม่น้ำปิงเป็นแนวเชื่อมกับถนนวิชยานนท์ตั้งแต่หน้าตลาดเทศบาลไปจนถึงตลาดนครรัฐอ้อมด้านหลังกาดต้นลำไย ตัดเข้าสู่ชุมชนศาลเจ้า พิพิธภัณฑสถานไปรษณีย์ และสถานีตำรวจแม่ปิงคู่สี่แยกเชิงสะพานนครรัฐ ส่วนด้านหน้ากาดต้นลำไยได้มีการสร้างตึกห้องแถวเนค้า 4 ชั้น

ปัจจุบันเทศบาลนครเชียงใหม่ได้สร้างอาคารจอดรถด้านหลังตลาดรอบตลาดต้นลำไย มีพ่อค้าแม่ค้าหาบเร่มาตั้งร้านขายของถาวรทั้งกลางวัน-กลางคืน ตลอด 24 ชั่วโมง ปัญหาความแออัดของชุมชน การจราจรและมลภาวะจึงเกิดขึ้นทั้ง 2 ตลาด คือ กาดต้นลำไยและกาดวโรรส ซึ่งกลายเป็นย่านธุรกิจและแหล่งการค้าที่มีชุมชนหนาแน่นที่สุดของเชียงใหม่

4.1.2 การแบ่งแยกพื้นที่ส่วนต่างๆในกาดหลวง แบ่งตามลักษณะทางกายภาพและพื้นที่ใช้สอยแบ่งแยกออกเป็น พื้นที่กาดวโรรส, กาดต้นลำไย, กาดนครรัฐ, กาดเทศบาล และตรอกเล่าโจ้ว

(1) กาดวโรรส

บริเวณย่านกาดวโรรสนั้นถือเป็นอาคารและพื้นที่ที่กว้างและเต็มไปด้วย ห้างร้านที่มีความหลากหลายทั้งในแง่รูปแบบการค้าและการบริการ อาคารกาดแห่งนี้ถูกออกแบบหลังคาแบบพื้นเลื้อยเพื่อการระบายอากาศและการถ่ายเทแสงที่ดี สำหรับอาคาร 3 ชั้น บริเวณชั้น หนึ่งจะคับคั่งได้ด้วยร้านค้าประเภทต่างๆ แต่ส่วนใหญ่ร้านค้าแบบเดียวกันจะกระจุกตัวกันอยู่ใน บริเวณใกล้เคียงกัน เช่น โชนกลางของชั้นหนึ่งจะเป็นร้านขายของฝาก เริ่มตั้งแต่ร้านขายไส้อ้ว หมูทอด น้ำพริก หนุ่ม

ผลไม้แช่อิ่ม เครื่องแกง ทุกชนิด ร้านขายผักผลไม้สด รวมไปถึงของฝาก ประเภทขนม หมูขอ แคบหมู ใบชาแห้ง ผลไม้แช่อิ่ม ส่วนบริเวณที่เป็นโซนขนมหวาน ร้านขายกอลาแมเสวย ข้าวแต่น ร้านขายเครื่องสังกะสี และร้านขายของชำ ของเล่นเด็ก ยาวไปจน สุดทางเดิน หากเดินเลี้ยวไป ทางขวาจะเป็นทางเดินลงไปชั้นใต้ดินซึ่งเป็นศูนย์อาหารมีทั้ง ขนมจีน น้ำเงี้ยว ร้านป้ามุกอาหารไต้หวันตาโปและก๊วยเตี๋ย ตำยารสเด็ดเดินขึ้นไปชั้นสองจะพบ ร้านขายเสื้อผ้าพื้นเมือง ซึ่งถือได้ว่าเป็น แหล่งรวมเสื้อผ้า ฝ้ายตัด สำเร็จรูป ของที่ระลึกประเภทไม้ ชุดนักเรียน นักศึกษา กระเป๋าแฟชั่น ถัดไปชั้นสามของ อาคารจะพบศูนย์อาหารและกาแฟโบราณ อีกแห่งหนึ่ง สำหรับร้านค้ารอบ นอกของตลาดจะมีร้านขายโซนขายผ้า ร้านขายปลีกอุปกรณ์เย็บ ปัก ย่านร้านทอง เสื้อผ้าสำเร็จรูป กระเป๋า รองเท้า ของกินนานา ชนิด ให้เลือกจับจ่ายกันอีกมากมาย

(2) กาดต้นลำไย

ตลาดแห่งนี้แต่เดิมมีต้นลำไยขนาดใหญ่ปลูกอยู่ จึงถูกเรียกว่ากาดต้นลำไย (คำว่า “ต้น” เป็น ภาษาเหนือ แปลว่าใต้) ปัจจุบันหากได้มาตั้งแต่บริเวณหัวมุม เซเวนอีเลเวน ก็เป็นโซนขายผลไม้ ตามฤดูกาลให้นักท่องเที่ยวได้มาเลือกซื้อได้ตลอดปีซึ่งถือเป็นทำเลที่ดี และมี รถโดยสารผ่านไปมาตลอดวัน ส่วนทางฝั่ง ถนนวิชยานนท์จะเป็นตึกแถว อาคารร้านค้าและอาคาร จอดรถขนาดใหญ่ ซึ่งสร้างขึ้นพร้อมๆกับกาควโรสหลังเหตุการณ์เพลิงไหม้เมื่อปี พ.ศ.2511 ตึกแถวริมถนนเป็นห้าง ร้านต่างๆ เช่น ร้านขายผ้าร้านทอง บริเวณทางเท้าก็จะละลานตา ไปด้วย สินค้าพื้นเมือง พืชผัก ผลไม้ แมลงทอด ร้านขาย ขนมจีนน้ำเงี้ยว ไปจนถึงร้านซ่อมนาฬิกาและ เช่าพระเครื่อง เลยมาจนเกยพื้นที่ ถนนที่มักมีชาวเขาและแม่ค้านำผักผลไม้มาวางเรียงรายจนจินตา เมื่อเดินเลาะ ถัดมาด้านในบริเวณชั้นหนึ่งจะเป็นร้านขายของชำ สังเกตที่ตลอดจนตลาดสดที่มี ตั้งแต่เคียง หมูร้านขายน้ำพริกเครื่องแกงไปจนถึงอาหารทะเลครบคลุมถึงชั้นสอง และทะลุไปถึง ฝั่งทิศใต้ ซึ่งโผล่ออกถนนเส้นหลังศาลเจ้าปู่เก่ากงได้ อาคารหลังนี้ถูกเชื่อมต่อกับอาคารกาควโรส ด้วยสะพานลอยชั้นสอง เสน่ห์ยามเช้าของฝั่งกาดต้นลำไยคือจะมีร้านขายน้ำเต้าหู้ปาตองโกโก้หนึ่งที่มีเอกลักษณ์ ที่ปาตองโกโก้เป็นรูปประเข็ดซึ่งผู้คนที่เข้าซื้อของยามเช้าและคนในตลาดเองมานั่งพูดคุย และรับประทานปาตอง โกโก้สดดีอย่างไม่ขาดสาย

(3) กาดนารัฐ

ถูกสร้างขึ้นด้วยเกล้าแก้วเป็นตึกหลังใหญ่สองชั้น ตลาดนารัฐปลูกยาวตามแนวแสงตะวัน หัวตึกใหญ่ด้านทิศตะวันออกเป็นร้านทองโอ้วจินเฮงในปัจจุบัน ถัดจากตึกใหญ่ยาวไปทางทิศใต้เป็นถนนในตลาด ถัดจากถนนนี้เป็นตึกแถวยาวเหยียดยาวกว่าตัวตึกที่เป็นตลาดนารัฐตรงกลางตึกแถวมีถนนทะลุผ่านไปทางทิศใต้แล้วโผล่ไปพบถนนข้างม่อย หากข้ามถนนข้างม่อยไปจะพบตึกแถวสองชั้นที่มีทางเดินเข้าสู่กาดหลวง (อาคารตลาดกาควโรส) ส่วนตลาดต้นลำไยนั้นอยู่ติดน้ำ

แม่ปิง โดยมีถนนวิชนานที่ประกอบไปด้วยร้านขายสมุนไพร เอ อาร์, ร้านขายยาสมุนไพรจีน “จับอั้งตั้ง โอสถ”, เชียงใหม่ใจดี, เชียงใหม่ใจกว้างและร้านร้องเท้าบาจา

(4) กาดเทศบาลนครเชียงใหม่

อยู่ติดฝั่งด้านแม่น้ำปิงปัจจุบันเป็นศูนย์กลางของการซื้อขายดอกไม้บนานาชนิดที่ส่งตรงจากชาวสวนในภาคเหนือหรือดอกไม้จากต่างประเทศร้านดอกไม้ในจังหวัดเชียงใหม่จะนิยมมาเลือกซื้อดอกไม้กัน โดยสามารถเลือกซื้อดอกไม้ตามฤดูกาลหรือสั่งมาจากปากคลองตลาดหรือแหล่ง เพราะปลูกได้ รวมถึงพวงมาลัยดอกกรักดอกพุดและดอกไม้สำหรับจัดพานพุ่มให้เลือกมากมาย

ทั้งนี้ยังมีร้านดอกไม้ตามสั่งที่สามารถจัดดอกไม้ได้ตามออเดอร์ทางด้านกายภาพบริเวณ กาดเทศบาลจะมีอาคารตึกจอดรถและร้านดอกไม้ในอาคารปูนจัดแบ่งให้เช่าพื้นที่เป็นล๊อคๆหากเลยขึ้นไปทางศาลเจ้าปู่เจ้าก๋งอีกสักหน่อยจะเป็นร้านค้าดอกไม้พวงมาลัยบายศรีและหมากพลูเป็นเพิงเล็กๆเรียงรายเป็นทางยาวทั้งสองฝั่งถนนไปรษณีย์แต่เดิมนั้น(ก่อนพ.ศ.2511)ที่ดินบริเวณนี้เป็นของส่วนบุคคลมีบ้านไม้ของพ่อค้าแม่ในตลาดภายหลังเหตุการณ์ไฟไหม้ก็มีการย้ายที่อยู่ประกอบกับในภายหลังมีการเวนคืนที่ดินเพื่อสร้างถนนและมีการถมที่เข้าไปยังฝั่งแม่น้ำปิงซึ่งในปัจจุบันทางเทศบาลได้จัดให้พื้นที่ฝั่งนี้เป็นกิจกรรมนิบัส รถสองแถว และเป็นลานฟุตบอลเนกประสงค์สำหรับบุคคลทั่วไปพื้นที่ตรงนั้นนอกจากจะเป็นพื้นที่รอรถของผู้คนที่มาจากรอบนอกอำเภอเมืองแล้ว ยังเป็นจุดเชื่อมระหว่างชุมชนวัดเกตผ่านทางสะพานจันทร์สมอนุสรณ์(ข้าวแขก)อีกด้วย

(5) ตรอกเล่าโจ้ว

ตรอกเล่าโจ้วชอยที่คงความเป็นเอกลักษณ์ของกาดหลวงในฐานะที่เป็นเส้นทางเชื่อมต่อชุมชนข้างม่อกับชุมชนกาดหลวง ไปจนถึงถนนสายสำคัญอย่างถนนวิชนานท์ และท่าแพ ทำให้ตรอกนี้มีผู้คนผ่านไปมาแวะเวียนจับจ่ายซื้อของ ร้านค้าในย่านนี้ได้แก่ ร้านขายสินค้านานา ชนิดอย่างเชียงใหม่พลาสติก จำหน่ายตั้งแต่เครื่องเขียนไปจนถึงเครื่องแก้ว บรรจุกัณฑ์ อีกทั้งยังมี เพียวซูเปอร์ มาร์ค เป็น ซูเปอร์ มาเก็ตประจำชอย ร้านวินคอสเมติก ขายเครื่องสำอางราคา ย่อมเยา ดึงดูดลูกค้าหนาตาตลาดวัน บริเวณตรอกเล่าโจ้วนี้เองที่เป็นย่านขาย ผ้าของ ชาวอินเดีย ได้แก่ ร้าน เชียงใหม่ ใจดี เค้นเจริญ นีน่า ห้างการจี เชียงใหม่ บาซาร์ บางกอก บาซาร์ โอเค สองพี่น้อง ปิ่นงิมมี เป็นต้นร้านทองร้านใหญ่ของตรอกนี้เห็นจะเป็นร้านทอง แม่บุญเรือง เป็นร้านทองเก่าแก่ตั้งอยู่บริเวณหัวมุมแยกที่จะออกไปถนนวิชนานท์และถนนข้างม่อ และหาก ใครชอบเย็บปักถักร้อยหรือต้องซื้อการดอกไม้พลาสติก ร้านค้าแถบนี้มีให้อุดหนุนอยู่หลายเจ้า ศาสนสถานที่สำคัญคือศาลเจ้า กวนอูเป็นสถานที่สักการบูชาของชุมชนชาวจีนในจังหวัดเชียงใหม่ นอกจากนี้ยังมีย่านเกิดใหม่คือการเข้ามาขายเสื้อผ้าและของที่ระลึกของชนเผ่าม้ง ก็เป็นย่านที่สร้าง สีสันให้กับย่านนี้ได้เป็นอย่างดี

4.1.2 ผลการสำรวจย่านต่างๆในภาคหลวง แบ่งตามลักษณะเชื้อสาย, ลักษณะการประกอบอาชีพ และทำเลที่ตั้ง

ตาราง 4.1 ผลการสำรวจย่านต่างๆแบ่งตามรูปแบบการค้า

ย่านต่างๆ	เชื้อสายผู้ประกอบการค้า	ทำเลที่ตั้ง
1.ย่านร้านทอง	คนจีน,คนไทยเชื้อสายจีน	ตึกแถวรอบกาดวโรรส,กาดนครรัฐ, กาดต้นลำไยและตรอกเล่าโจ้ว
2.ย่านร้านขายผ้า	คนอินเดีย,คนไทย	ตรอกเล่าโจ้ว,ตึกแถวหน้ากาดนครรัฐ และกาดต้นลำไย
3.ย่านของฝาก	คนไทย(ส่วนใหญ่เป็นคน เชียงใหม่)	กาดวโรรสและกาดต้นลำไย
4.ย่านขายเครื่องสังฆภัณฑ์	คนไทย,คนจีน,คนไทยเชื้อสายจีน	กาดวโรรสและกาดต้นลำไย
5.กาดดอกไม้	คนไทย,ชาวเขา	กาดเทศบาล
6.ย่านตลาดสด	คนไทย,คนจีน,คนไทยเชื้อสายจีน	กาดวโรรส,กาดต้นลำไย และกาดนครรัฐ
7.ย่านเสื้อผ้าพื้นเมือง	คนไทย	ชั้นสองกาดวโรรสและกาดต้นลำไย
8.ย่านเสื้อผ้าแมว	ชาวม้ง	บริเวณตรอกเล่าโจ้วและสะพานแม่ข่า

4.1.3 พื้นที่ทางประวัติศาสตร์ อาคารโบราณ ร้านค้าเก่าแก่ โดยแบ่งออกเป็นสองมิติ เวลาคือช่วงที่ 1 (พ.ศ.2453-2510) และช่วงที่ 2 (พ.ศ.2511-2554 ปัจจุบัน) ใช้เหตุการณ์ไฟไหม้ในปี 2511 เป็นตัวแบ่งช่วงเวลา

โรจน์ศรีพิงค์

ชาวเชียงใหม่มักจะคุ้นกับชื่อ โจ๊กศรีพิงค์เย็นตาโฟศรีพิงค์ และโรจน์ศรีพิงค์ ซึ่งในอดีตล้วนมีที่มาจากแหล่งเดียวกัน แม้ในปัจจุบันจะกระจัดกระจายกันไปอยู่ในทำเลใหม่ แต่คนในภาคหลวงก็ยังรำลึกนึกถึงโรจน์ซึ่งในสมัยนั้นราคาตัวอยู่ที่ 3-5 บาทแลกกับการดูหนังจีนอินเดียและฝรั่งพากย์ไทยแบบขบขัน นอกจากนี้ยังมีดีคาโคศรีพิงค์ที่เป็นเป็นเจ้าดังของย่านกาด ปัจจุบันย้ายออกไปแล้ว โรจน์ได้กลายเป็นอาคารพาณิชย์

ทำเลที่ตั้ง หัวมุดถนนราชวงศ์

วัดนามธารี

วัดนามธารีเป็นศาสนสถาน สร้างขึ้นด้วยความศรัทธาของชาวซิกข์ที่ย้ายมาจากแคว้นปัญจาบ ประเทศอินเดียคำว่า “นามธารี” นั้นเป็นนิกายหนึ่งของศาสนาซิกข์ (Sikh) มีรากศัพท์มาจากคำว่า “สิข” เป็นภาษาปัญจาบิซึ่งเป็นภาษาหลักของศาสนา ตรงกับคำในภาษาบาลีว่า “สิกขา” หรือ ในภาษา สันสกฤตตรงกับคำว่า “ศิษย์” ซึ่งหมายถึงผู้ศึกษา ผู้ใฝ่เรียน ลูกศิษย์หรือสาวก ดังนั้นทุกคนจึงเป็นศิษย์ของครูหรือ “คุรุ” (Guru) ศาสนิกชนชาวซิกข์นามธารีในประเทศไทยมักเรียกศาสนสถานของตนว่าวัด หรือ “คุรุ ทวารา” (Gur Dwara) ในภาษาปัญจาบิซึ่งหมายถึงประตูสู่หนทางแห่งพระเจ้าผู้เป็นเจ้าของซึ่งหมายถึงองค์ พระศาสดา

“คุรุ ทวารา” นอกจากจะมีพื้นที่สำหรับให้ศาสนิกชนประกอบศาสนกิจแล้ว ยังมี “โรงทาน”(Langar) อยู่ภายในด้วย โดยก่อนเข้าโรงทานให้ทุกคนถอดรองเท้า โปกศรีษะด้วยผ้าขาว และล้างมือให้สะอาดก่อนรับประทานอาหารซึ่งในโรงทานจะบริการอาหาร โดยไม่คิดค่าใช้จ่าย สำหรับศาสนิกชนทุกคน รวมไปถึง นัก ชูดงค์ นักเดินทาง และคณะที่มาเยี่ยมชม ทำเลที่ตั้ง ถนนช้างม่อย - ถนนอเมริกา

อ้อซ่งเซ็ง

ร้านขายขนมเก่าแก่ของเชียงใหม่ไม่ว่าใครที่มาภาคหลวงก็มักจะซื้อ “ขนมไข่” ติดไม้ติดมือกลับบ้านเสมอ ทำเลที่ตั้ง ถนนอเมริกา

ถนนอเมริกัน

เป็นถนนสายเดียวในเชียงใหม่ที่ต้องจับชิดเลนขวาเหมือนต่างประเทศ ถือเป็นเอกลักษณ์อย่างหนึ่งของถนนเส้นนี้

สมานนิม

สมัยก่อนหนุ่มๆในชุมชนภาคหลวงรู้จักกันว่า หากใครอยากมีหุ่นงมกล้ามใหญ่แบบพระเอกหนังไทยในอดีต ก็ต้องเข้ามาฝึกหัดที่สมานนิม แต่หลังจากที่ อ.สมานเสียชีวิตลง กิจกรรมการเล่นเพาะกายตรงภาคหลวงก็ซบเซาตามไปด้วย จนในที่สุดศรัทธาใจสมาน(แม่แดง) ได้ย้ายอุปกรณ์เพาะกายต่างๆไปเปิดเป็นสนามนิมแห่งใหม่ที่ข้างวัดป่าแดง ต.ป่าแดง

ศาลเจ้ากวนอู

ศาลเจ้ากวนอูปัจจุบันรู้จักในชื่อศาลเจ้ากวนอูตั้งอยู่ในตลาดช่วงเมรุหรือกองเล่าโจ้ว ทางด้านทิศตะวันตกของตลาดวโรรส ศาลเจ้าแห่งนี้ป้ายบอกอายุศาลเจ้าไม่น้อยกว่า ๑๒๐ ปี แต่คาดว่า อายุไม่น่าจะถึง เพราะจากการคำนวณโดยยึดหลักจากการพิราลัยของเจ้าอินทวิชยานนท์ ในปี พ.ศ. ๒๔๔๐ แต่ศาลเจ้าแห่งนี้กลับสร้างก่อนซึ่งเป็นไปไม่ได้เพราะการสร้างพระป้ายนั้นเพื่อ กราบไหว้ผู้ล่วงลับไปแล้วศาลแห่งนี้เป็นที่ที่ชาวจีนกราบไหว้สักการะ ดังนั้นจึงควรมีแต่สถาปัตยกรรมลวดลายศิลปกรรมศาลเจ้าหรือประติมากรรมเทพเจ้าจีน แต่พบว่ามีศาลของเจ้าหลวงเชียงใหม่และแม่เจ้าทิพเกสร ซึ่งมีพระนามของท่านสลักเอาไว้ทั้งภาษาจีนและตัวอักษรธรรมล้านนาซึ่งน่าจะเป็นศาลเจ้าจีนที่ชาวจีนสร้างให้กับเจ้าหลวงเป็นศาลเจ้าประจำตระกูล เพราะคนจีนในเมืองจีนก็มีการสร้างศาลเจ้าประจำตระกูลเช่นกัน

ทำเลที่ตั้ง ตรอกเล่าโจ้ว,ถนนช่วงเมรุ

ศาลาแสงคำมา

หลักฐานทางประวัติศาสตร์เป็นบันทึกของมิชชันนารี แมคคิลวารี ผู้สร้างโรงเรียนบรินส์รอยแยลวิทยาลัย เมื่อ 150 ปีที่แล้วบันทึกไว้ว่าพื้นที่อันเป็นที่ตั้งศาลาแสงคำมา ซึ่งเป็นที่สำหรับ คนมาพักผ่อนจึงอาจกล่าวได้ว่าเป็นหลักฐานที่เก่าแก่ที่สุดที่เป็นจุดอ้างอิงทางประวัติศาสตร์ที่ว่าได้

ทำเลที่ตั้ง ตรอกเล่าโจ้ว,ถนนช่วงเมรุ

วัดแสนฝาง

วัดแสนฝาง เป็นวัดเก่าแก่แห่งหนึ่งของจังหวัดเชียงใหม่ ตั้งอยู่บนถนนท่าแพ ตำบลช้างม่อย อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ มีที่ดินตั้งวัดเนื้อที่ 5 ไร่ 68 ตารางวาและมีที่ ธรณีสงฆ์จำนวน 1 แปลง เนื้อที่ 90 ตารางวา ปัจจุบันสังกัดคณะสงฆ์มหานิกายตามตำนาน เล่าว่าวัดแสนฝางสร้างขึ้นในสมัยพระญาแสนภู กษัตริย์ราชวงศ์มังราย ประมาณปี พ.ศ.๒๑๑๕ และคงอยู่จนกระทั่งถึงสมัยพระญาท้าวละ โดยวัดแห่งนี้ได้รับความอุปถัมภ์ด้วยดีจากเจ้านคร เชียงใหม่ทุกพระองค์ ดังปรากฏหลักฐานอยู่ในแผ่นจารึกไม้สักในวัด ซึ่งติดอยู่ที่หอพระไตรปิฎกว่า ชื่อวัดแสนฝางแต่เดิมเรียกกันว่า “วัดแสนฝิง” โดยที่มาของชื่อนี้ คือการที่พระเจ้าแสนภูทรงมี พระราชประสงค์จะฝากฝังขุมพระราชนิพนธ์ของพระองค์ไว้กับพุทธศาสนาตามอย่างพระเจ้าปู่ และ พระราชบิดาอีกทั้งพระองค์ทรงมีพระราชดำริที่จะฝังพระราชนิพนธ์เหล่านั้นไว้ในที่ที่กว้างว่างเปล่าใกล้ๆแม่น้ำสายเล็กห่างจากแม่น้ำ

ระมิงค์พอประมาณ เมื่อพระเจ้าแสนภูทรงตัดดินพระทัยสละราช ทรัพย์ส่วนพระองค์ เพื่อสร้างวัด
ขึ้นเป็นการฝากพระราชศรัทธาและพระราชสมบัติของพระองค์ ไว้ในพระพุทธศาสนา
ทำเลที่ตั้ง ถนนอเมริกัน-ถนนท่าแพ

ศาลเจ้าปู่เถ่ากง / วัดนครจำ

เมื่อก่อนศาลเจ้าแห่งแรกของเชียงใหม่จะอยู่ติดริมน้ำปิง ซึ่งอยู่ในย่านการค้าทาง
เรือ แต่ในปัจจุบันที่มีการตัดถนนผ่านมีตึกอาคารได้บังศาลเจ้าซึ่งสร้างโดยกลุ่มชาวจีนที่ค้าขาย
ทางน้ำเมื่อประมาณ ๑๒๕ ปีก่อน ว่ากันว่าบริเวณนี้ในอดีตเคยเป็นวัดมาก่อน ชื่อว่าวัดนครจำ วัดนี้มี
เจดีย์(ซึ่งมีทรงคล้ายลักษณะกับเจดีย์วัดเกต) บรรจุพระอัฐิธาตุของพระพุทธเจ้าเอาไว้ และวัดก็ร้าง
ในเวลาต่อมาศาลเจ้านี้ตั้งอยู่บริเวณที่เดิมของวัดนครจำ ซึ่งศาลเจ้าแต่เดิมเป็นศาลเจ้าอาคารไม้ชั้น
เดียว ทางกรได้รื้อถอนเอาซากปรักหักพังของเจดีย์ออกไปเมื่อ 40 ปีก่อน ซึ่งก็มีเรื่องเล่า เชื่อมโยง
พระธาตุนี้กับที่วัดเกตเพราะเป็นชุมชนชาวจีนเหมือนกัน เริ่มบูรณะเป็นอาคารกึ่งตึกกึ่งไม้ เมื่อ พ.ศ.
2519

ต่อมา พ.ศ. 2539 ได้มีการสร้างศาลเจ้าเป็นอาคารรูปแบบปัจจุบันการรวมกลุ่มสมาคม
ช่วยกัน ปรับปรุงมี กิจกรรมงานประจำปี ภายในอาคารมีการประดับตกแต่งสวยงาม ทั้งปูนปั้น
จิตรกรรมลวดลายต่างๆ ซึ่งเป็นที่น่าสังเกตว่าการสร้างศาลเจ้าใหม่และฉลองในปี พ.ศ. 2542 เพื่อ
เป็นการฉลองปีพระชนมพรรษา ๖ รอบ ได้คิดตราสัญลักษณ์พระราชพิธี เฉลิมพระชนมพรรษา 6
รอบไว้ ล้วนแล้วแต่แสดงถึงการสร้างสัญลักษณ์ว่าเป็นศาลเจ้าของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว
รัชกาลปัจจุบันเป็นการแสดงความจงรักภักดียกย่องกษัตริย์ เหมือนที่ศาลเจ้าแม่ทับทิมของ จังหวัด
เชียงใหม่สมาคมไต้หวัน(ที่นี้เรียกตัวเองว่าไต้หวันไม่ใช่ไต้หวัน) จัดงานขบวนแห่เทิด พระเกียรติ
เนื่องในวโรกาสพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมี พระชนมายุครบ 6 รอบ 72 พรรษา พร้อมทั้งฉลอง
องค์เจ้าแม่ทับทิมเมื่อวันที่ 18 ธันวาคม พ.ศ. 2542

ห้างต้นตราภรณ์

เป็นห้างสรรพสินค้าแห่งแรกของจังหวัดเชียงใหม่ ได้รับความนิยมน้อย ในอดีตนั้นค้าขาย
อยู่ในภาคเป็นเรือนแถวไม้หน้าภาคต้นลำไย ต่อมาในยุคหนึ่ง (พ.ศ.๒๕๐๐) ย้ายมาอยู่บนถนนท่าแพ
ปัจจุบันปิดตัวลงไปแล้ว เจ้าของเดิมยังคงทำธุรกิจซูเปอร์มาเก็ตริมปิงในปัจจุบัน

ทำเลที่ตั้ง ถนนท่าแพ

รัตนผล

เดิมอาคารนี้เป็นร้านขายผ้าฝ้ายชื่อ โต้วยี่นเซ่ง หลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ได้เปลี่ยนชื่อเป็น รัตนผล และภายหลังจึงเปลี่ยนมาขายเครื่องเขียนและแบบเรียนมาจนถึงปัจจุบัน
ทำเลที่ตั้ง ถนนท่าแพ

โรงหนั่งศรีวิศาล

โรงหนั่งศรีวิศาล(ตงก๊ก) เป็นโรงภาพยนตร์ที่ดำเนินการ โดยครอบครัวชินวัตร(นายเลิศ ชินวัตร) ปัจจุบันเป็นตึกสำนักงาน AIS ตรงกันข้ามวัดแสนฝาง ในอดีตมีเฮือนแปอยู่บริเวณนี้ เป็นห้องแถวเรียงติดกันของชาวพม่า และชาวจีนเป็นส่วนใหญ่
ทำเลที่ตั้ง ถนนท่าแพ

ซาระมิง ที่เฮ้าส์สยามศิลาตล

บ้านไม้สักสองชั้นได้รับอิทธิพลจากตะวันตกแบบเรือนขนมปังขิง บ้านหลังนี้เดิมเป็นของขุนอนุกรบุรี ต้นตระกูลนิมากร
ทำเลที่ตั้ง ถนนท่าแพ

ห้างกิติพานิช

เป็นอาคารของตระกูล กิติบุตร ในอดีตเป็นห้างกิติพานิช ห้างใหญ่ของเชียงใหม่จำหน่ายของใช้หรูหราจากต่างประเทศรวมถึงรถยนต์ด้วย
ทำเลที่ตั้ง ถนนท่าแพ

วัดอุปคุต

วัดอุปคุต ตั้งอยู่บนถนนท่าแพ ด้านสะพานนวรัฐมีประเพณีนิยมการใส่บาตรพระอุปคุต ชาวเหนือเชื่อว่าหากเดือนใดมีวันเพ็ญที่ตรงกับวันพุธ หรือที่เรียกว่า “เป็งพุธ” พระอุปคุตจะปลอมเป็นเณรมาบิณฑบาตตอนเที่ยงคืนชาวบ้านเชื่อว่าหากได้ใส่บาตรพระอุปคุตจะได้บุญมาก จึงมีประเพณีใส่บาตรตอนเที่ยงคืนมีภาพจิตรกรรมฝาผนังสีน้ำมันเรื่องพระเวสสันดรชาดก ซึ่งสะท้อนวิถีชีวิตของชาวเหนือ วาดขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2470 โดยพ่อบุญบั้ง พงษ์ประดิษฐ์ ศิลปินล้านนา
ทำเลที่ตั้ง ถนนท่าแพ

บ้านหลวงอนุสารสุนทร(บ้านตึก)

หลวงอนุสารสุนทรเป็คหบดีตระกูลใหญ่ของเมื่อเชียงใหม่ สร้างประโยชน์ให้แก่สังคมมากมายอาทิ ได้รับแต่งตั้งให้เป็นกรรมการพิเศษ เมืองเชียงใหม่และเป็นผู้บุกเบิกธุรกิจการค้าของเมืองเชียงใหม่ บ้านตึกเป็นอาคารทรงโคโรเนียลผสมกับฝีมือช่างสถาปัตย์นา ซึ่งถือได้ว่ามีความสวยงามมาก ปัจจุบันเป็นที่ตั้งของห้างหุ้นส่วนสามัญนิติบุคคลอนุสารสุนทรเชียงใหม่ผู้บริหารกิจการกาดวโรรส

ทำเลที่ตั้ง ถนนท่าแพ

โรงเรียนคำเที่ยงอนุสรณ์

เดิมเป็นโรงเรียนสตรีประจำจังหวัดเชียงใหม่หลวงอนุสารสุนทรนี้ได้ขออนุญาตทางราชการพัฒนาเป็นโรงเรียน โดยออกค่าใช้จ่ายในการก่อสร้างอาคารให้ทั้งหมด และให้ชื่ออาคารที่สร้างว่า ตึกคำเที่ยงนฤมิตรในขณะเดียวกันก็ปรับปรุงสุสานของเทศบาลนครเชียงใหม่ให้เป็นโรงพยาบาลเทศบาล โดยทั้งหมดอุทิศให้กับ “นางคำเที่ยง อนุสารสุนทร” ผู้เป็นภรรยา

ทำเลที่ตั้ง ถนนไปรษณีย์

ศาลเจ้าปู่เจ้าอ่า

สร้างขึ้นด้วยพลังศรัทธาของชาวจีนในจังหวัดเชียงใหม่มาตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 5 ต่อมาในปี พ.ศ.2539 ตรงกับปีกาญจนาภิเษกของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงครองราชย์ครบ 50 พรรษา และตรงกับวาระสมโภช 700 ปี นพบุรีศรีนครพิงค์เชียงใหม่ด้วย จึงมีการก่อสร้างอาคารศาลเจ้าหลังใหม่ขึ้นแทนหลังเดิมที่ทรุดโทรม และมีงานฉลองสมโภชในวันที่ 26 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2542 ศาลเจ้าปู่เจ้าอ่า ถือเป็นศูนย์รวมจิตใจของพี่น้องชาวจีนทั้งในกาดหลวงและชาวจีนในเชียงใหม่

ทำเลที่ตั้ง ถนนไปรษณีย์

วิศาลบรรณาคาร

เรือนไม้เก่าหลังตาดั้งอยู่ปลายสะพานจันทร์สมแต่เดิมเคยถูกเรียกว่า “บ้านดินขัวเก่า” เป็นตัวแทนหนังสือพิมพ์รุ่นแรกๆในเชียงใหม่ ไม่ว่าจะเป็นสยามรัฐ ไทยรัฐ ศรีกรุง ฯลฯ ปัจจุบันคุณยายชีวเฮียง โจลานันท์ วัย 95 ปียังอาศัยอยู่ที่นี้และถือว่าเป็นคนเก่าแก่ที่สุดของกาดหลวงในปัจจุบัน

ทำเลที่ตั้ง ถนนวิชยานนท์

วัดเกตุการาม

สร้างเมื่อปี พ.ศ. 1971 เดิมชื่อวัดสระเกศ สร้างขึ้นโดยพระเจ้าสามฝั่งแกน พระราชบิดาของพระเจ้าติโลกราชผู้จัดการก่อสร้างวัดเกตการาม คือ พระยาเมืองพระยาคำ และพระยาลือ มีบิรवारทั้งหมด 2,000 คน ในการก่อสร้างวัดเกตการาม ในปัจจุบันมีการจัดตั้งพิพิธภัณฑ์วัดเกตการาม จัดแสดงเครื่องใช้ที่มีคุณค่าเป็นหลักฐานทางประวัติศาสตร์ของล้านนาในช่วง 200 ปีที่ผ่านมา จำนวนมาก อาทิ ตาลปัตร พัดยศของพระภิกษุในวัด เครื่องแก้ว เจียรระโนจากยุโรป เครื่องเคลือบเงิน โตก เครื่องเงิน

ทำเลที่ตั้ง ชุมชนวัดเกต

คุ้มเจ้าแก้วนรรัฐ

คุ้มเจ้าแก้วนรรัฐ เจ้าผู้ครองนครเชียงใหม่องค์ที่ 9 หลังเจ้าแก้วนรรัฐพิราลัยทายาทได้ขายให้กับเจ้าแก้วไอ้ว ซึ่งต่อมาในปี 2499 เจ้าไอ้วได้ซื้อคุ้มแล้วใช้พื้นที่นั้นสร้างเป็นตลาด โดยใช้ชื่อว่าตลาดนรรัฐแต่ผู้คนก็ยัง เรียกอีกชื่อว่า กาดเจ้าไอ้วเป็นที่ตั้งของร้านทองไอ้วเงินเฮงในปัจจุบัน

ทำเลที่ตั้ง ถนนวิชัยนันท

จิบอั้งตั้งโอสถ

แปลเป็นไทยว่า “สถานที่ที่รวมความสุข” เป็นร้านขายยาจีนที่เก่าแก่ที่สุดแห่งหนึ่งของเชียงใหม่ มีการตรวจวินิจฉัยจากซินแซ และสั่งยาสำหรับจีนที่เป็นยาสมุนไพร และยาตำราหลวง ซึ่งผ่านการรองรับโดยองค์การเภสัชกรรม

ทำเลที่ตั้ง ถนนช้างม้อย

ร้านสมุนไพร อี เอ อาร์

ห้างขายยาสมุนไพรที่เปิดมาแปลสิบกว่าปีแล้วตั้งแต่รุ่นพ่อ ปัจจุบันนายห้างจันทร์บาน เอมวัฒนาดำเนินกิจการเป็นรุ่นที่สาม

ทำเลที่ตั้ง ถนนช้างม้อย

เกษม สโตร์

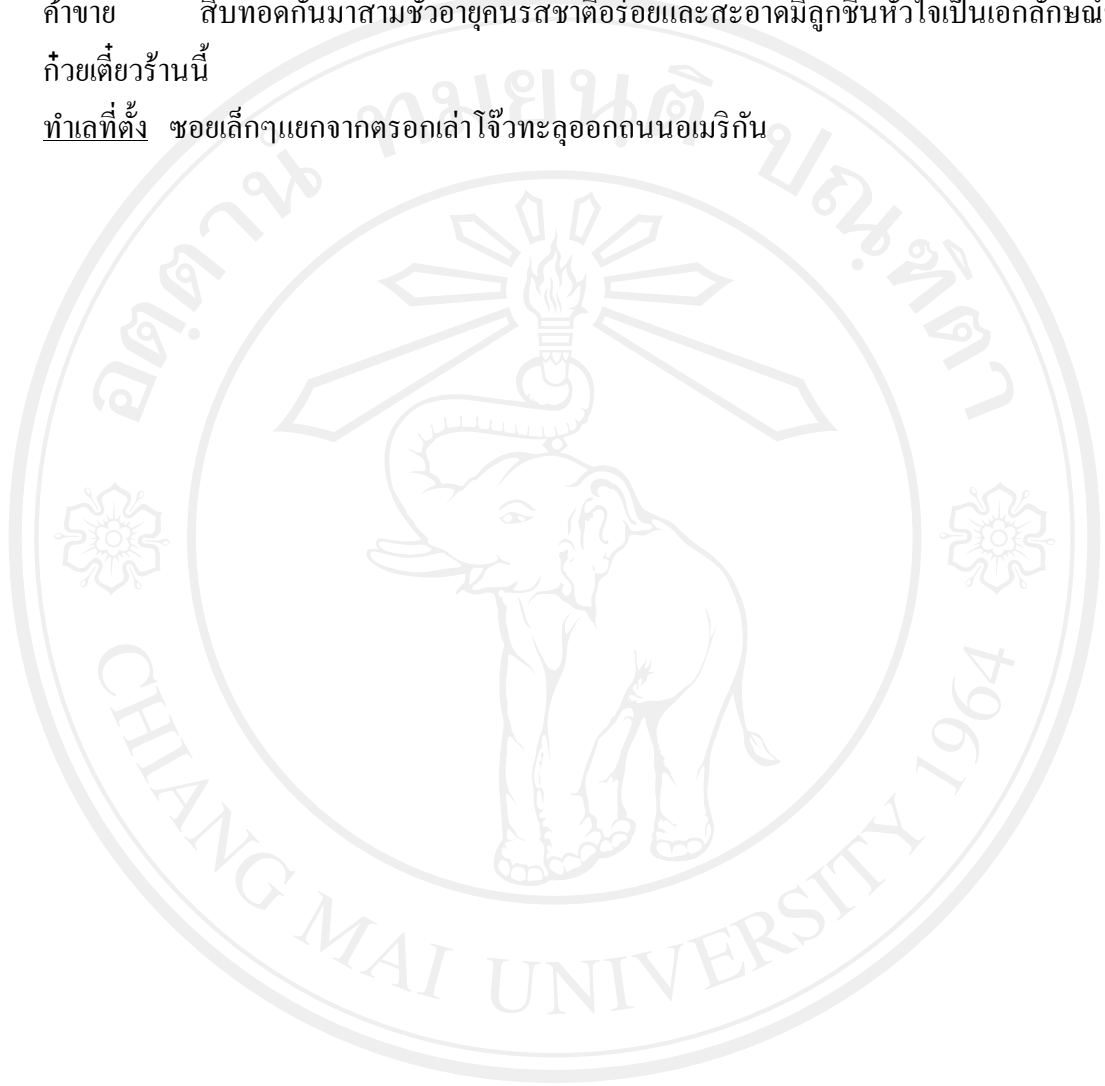
ร้านขายขนมปังมีขึ้นชื่อสมัยยุคแรกของเชียงใหม่ เดิมตั้งอยู่ที่ตรอกเล่าโจ้วจำหน่ายทั้งขนมปังอบชนิดต่างๆและส่วนผสมในการทำเบเกอรี่ได้รับความนิยมมาจนถึงปัจจุบัน มีสาขาสองที่ ย่านนิมมานเหมินท์ ทำเลที่ตั้ง ถนนราชวงศ์

ร้านก๋วยเตี๋ยวเฮียซ่ง

ร้านก๋วยเตี๋ยวที่ได้รับความนิยม ด้วยความอร่อยและสะอาด ร้านเดิมอยู่ตรอกเล่าโจ้ว ทำการค้าขาย สืบทอดกันมาสามชั่วอายุคนรสชาติอร่อยและสะอาดมีลูกขึ้นหัวใจเป็นเอกลักษณ์ของก๋วยเตี๋ยวร้านนี้

ทำเลที่ตั้ง ซอยเล็กๆแยกจากตรอกเล่าโจ้วทะเล่อกถนนอเมริกัน

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
 Copyright© by Chiang Mai University
 All rights reserved

4.2 การสอบถามผู้ใช้แผนที่

การสำรวจความต้องการของผู้ใช้แผนที่ชุมชนเชิงวัฒนธรรม (Cultural Community Maps) สำหรับชุมชนภาคหลวง จังหวัดเชียงใหม่ ผลการสำรวจในครั้งนี้เป็นส่วนงานเกี่ยวกับการออกแบบกราฟิกและรู้แบบลำดับความสำคัญของข้อมูลในการออกแบบแผนที่ชุมชนเชิงวัฒนธรรม ทำการสำรวจกลุ่มบุคคลทั่วไปจำนวน 200 คน ในจังหวัดเชียงใหม่ ผู้ทำการศึกษาได้วิเคราะห์โดยใช้ค่าร้อยละ ผลการวิเคราะห์ได้นำเสนอในรูปแบบตารางประกอบคำบรรยาย 2 ส่วนดังนี้

ส่วนที่ 1 แบบสำรวจความเข้าใจและการรับรู้เกี่ยวกับแผนที่ชุมชน (Community Maps)

ตาราง 4.2 ผลการสำรวจความเข้าใจและการรับรู้เกี่ยวกับแผนที่ชุมชน (Community Maps)

รายละเอียดของเนื้อหา	ระดับการให้ความสำคัญ				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1. ข้อมูลเชิงประวัติศาสตร์ (Cultural Heritage)					
1.1) ข้อมูลเชิงประวัติศาสตร์ทั่วไปความเป็นมาในอดีต	65%	30%	3%	1%	1%
1.2) ข้อมูลเกี่ยวกับวิวัฒนาการวิถีชีวิตของคนในชุมชน เช่น รูปแบบการค้าในอดีต การบริหารจัดการเชิงเศรษฐกิจและการเมือง	56%	29%	7%	5%	3%
1.3) ข้อมูลภาพรวมเกี่ยวกับการใช้สอยพื้นที่ของชุมชนในปัจจุบัน เช่น ตำแหน่งห้างร้าน, ที่จอดรถ, ถนน ฯลฯ	70%	22%	5%	2%	1%
2. ข้อมูลเชิงกายภาพ (Space & Facilities)					
2.1) ข้อมูลเกี่ยวกับโบราณสถานและศาสนสถาน	61%	25%	10%	1%	3%
2.2) ข้อมูลร้านค้าและรูปแบบอาชีพในปัจจุบัน	72%	18%	3%	4%	3%
3. ข้อมูลความสัมพันธ์ชุมชน (Community Cultural Organization)					
3.1) ข้อมูลเกี่ยวกับเอกลักษณ์ของภาคหลวง	63%	24%	7%	2%	3%
3.2) ข้อมูลเกี่ยวกับบุคคลสำคัญที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับชุมชน	50%	26%	7%	10%	7%
3.3) ข้อมูลเกี่ยวกับประชากรในชุมชน เชื้อชาติ และรูปแบบของกิจการที่สืบทอดมาจากบรรพบุรุษ	64%	24%	5%	6%	1%

ตาราง 4.2 ผลการสำรวจความเข้าใจและการรับรู้เกี่ยวกับแผนที่ชุมชน (ต่อ)

รายละเอียดของเนื้อหา	ระดับการให้ความสำคัญ				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
3.4) ข้อมูลความสัมพันธ์ของกลุ่มคนในอดีต	60%	18%	10%	1%	1%
3.5) ข้อมูลความสัมพันธ์ของกลุ่มคนในปัจจุบัน	32%	12%	30%	10%	10%

ส่วนที่ 2 รูปแบบกราฟิก (Graphic Layout)

ตาราง 4.3 ผลการสำรวจผู้ใช้แผนที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบกราฟิก (Graphic Layout)

รูปแบบกราฟิก	ผลคะแนน
รูปกราฟิกแบบลวดทอน (Modern design)	62%
รูปแบบภาพประกอบ (Illustration design)	38%
รวม	100%

ตาราง 4.4 ผลการสำรวจผู้ใช้แผนที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบสัญลักษณ์และภาพประกอบที่ใช้

รูปแบบสัญลักษณ์และภาพประกอบที่ใช้	ผลคะแนน
การใช้รูปทรงเลขาคณิต (Ellipsoid)	74%
การใช้ลายเส้นและรูปทรงอิสระ (Free Form)	26%
รวม	100%

ตาราง 4.5 ผลการสำรวจผู้ใช้แผนที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบจำนวนการใช้สี

รูปแบบจำนวนการใช้สี	ผลคะแนน
ใช้สีเดียว Monotone	12%
ใช้สองสี Duotone	8%
ใช้สามสี Triadic color scheme	38%
ไม่จำกัดการใช้สี four colors	42%
รวม	100%

ตาราง 4.6 ผลการสำรวจผู้ใช้แผนที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบการใช้สี

รูปแบบการใช้สี	ผลคะแนน
โทนร้อน(Warm tone)	64%
โทนเย็น(Cool tone)	30%
โทนขาวดำ(Black&White)	6%
รวม	100%

ตาราง 4.7 ผลการสำรวจผู้ใช้แผนที่เกี่ยวกับรูปแบบการตัวอักษร

รูปแบบการตัวอักษร	ผลคะแนน
แบบสมัยใหม่ ไม่มีหัว	55%
แบบสมัยใหม่ มีหัว	15%
แบบตัวอักษรไทยร่วมสมัย	30%
รวม	100%

สรุปผลจากการทำสำรวจแบบสอบถามผู้ใช้แผนที่ เรื่องการสำรวจความต้องการของผู้ใช้แผนที่ชุมชนเชิงวัฒนธรรม (Cultural Community Maps) สำหรับชุมชนกาหลง จังหวัดเชียงใหม่ ผู้ออกแบบควรให้ความสำคัญกับชุดข้อมูลที่มีรายละเอียดดังนี้

ข้อมูลเชิงประวัติศาสตร์(Cultural Heritage)

1. ข้อมูลเชิงประวัติศาสตร์ทั่วไปความเป็นมาในอดีต
2. ข้อมูลเกี่ยวกับวิวัฒนาการวิถีชีวิตของคนในชุมชน
3. ข้อมูลภาพรวมเกี่ยวกับการใช้สอยพื้นที่ของชุมชนในปัจจุบัน

ข้อมูลเชิงกายภาพ(Space&Facilities)

1. ข้อมูลเกี่ยวกับ โบราณสถานและศาสนสถาน
2. ข้อมูลเกี่ยวกับร้านค้าและรูปแบบอาชีพในปัจจุบัน

ข้อมูลความสัมพันธ์ชุมชน(Community Cultural Organization)

1. ข้อมูลเกี่ยวกับเอกลักษณ์ของกาหลง
2. ข้อมูลเกี่ยวกับประชากรในชุมชน เชื้อชาติ และรูปแบบของกิจการที่สืบทอดมาจากบรรพบุรุษ
3. ข้อมูลความสัมพันธ์ของกลุ่มคนในอดีต
4. ข้อมูลความสัมพันธ์ของกลุ่มคนในปัจจุบัน

4.3 ผลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกจากกลุ่มตัวอย่าง งานวาดแผนที่และงานวิดีโอ

ข้อมูลเกี่ยวกับความเชื่อ จารีตประเพณี จะเป็นการเข้าไปทำการสัมภาษณ์ และทำแบบสอบถามกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งเป็นบุคคลที่ใช้ชีวิตหรือครอบครัวเคยประกอบอาชีพอยู่ในชุมชนภาคหลวง แบ่งออกเป็นสองช่วงเวลาคือ ช่วงก่อนไฟไหม้ภาค(ก่อน พ.ศ. 2511) และช่วงหลังคือหลัง พ.ศ.2511 ในรูปแบบการวาดภาพแผนที่ และการบรรยายประกอบ ในส่วนนี้เป็นข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เกี่ยวกับ

- 1.ชีวิตความเป็นอยู่
- 2.การใช้ประโยชน์ด้านต่างๆของพื้นที่ชุมชน
- 3.ความประทับใจต่อชุมชน
- 4.การเปลี่ยนแปลงสู่สถานะสมัยใหม่

ตอนที่ 1 ช่วงก่อนไฟไหม้ภาค(ก่อน พ.ศ. 2511)

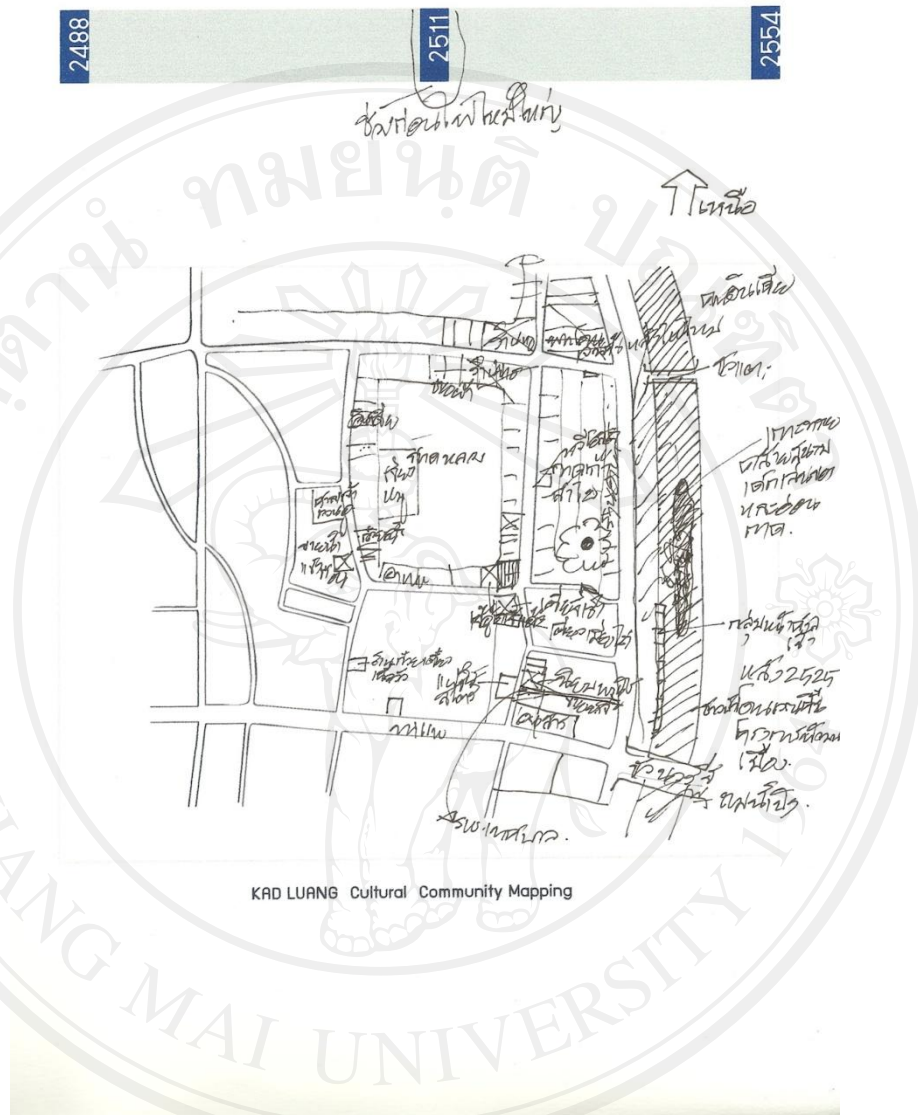
ผู้ให้สัมภาษณ์ อาจารย์ ดร.ดวงจันทร์ (อาภาวัชรุตม์) เจริญเมือง บรรณาธิการบริหารหนังสือเรื่องเล่าชาวภาค เล่ม 1-7 และเลขานุการมูลนิธิสถาบันเมือง(เชียงใหม่)

ชีวิตความเป็นอยู่และการใช้ประโยชน์ด้านต่างๆของพื้นที่ชุมชน : ในอดีตนั้นชุมชนภาคหลวงจะอาศัยอยู่และทำการค้าเป็นตึกแถวรอบภาคไวรัส และหน้าภาคต้นลำไย เส้นทางถนนวิชนานนท์จะเป็นตึกปะจันบานกัน บริเวณภาคต้นลำไยจะมีประตูเปิดปิดเป็นเวลาอยู่ตรงบริเวณวิศาลบรรณาการ (หัวมุมก่อนถึงสะพานจันทร์สมอนุสรณ์) มีการขนส่งสินค้าด้วยรถคอกหมู คิวรถอยู่บริเวณภาคต้นลำไย ใช้คนในชุมชนรถสามล้อถีบหรือจักรยานเป็นหลัก ส่วนบริเวณริมฝั่ง แลบข้างศาลเจ้าปู่เจ้ากุงจะเป็นเรือนแปงของกลุ่มที่เรียกว่า กลุ่มหน้าศาลเจ้า ซึ่งเป็นที่อยู่อาศัยของผู้คนที่ทำมาค้าขายในภาค ผู้คนที่ค้าขายและอาศัยอยู่ตึกแถวรอบภาคส่วนใหญ่เป็นชาวจีน และชาวอินเดีย(ส่วนใหญ่อาศัยอยู่ฝั่งวัดเกตุ) ส่วนคนเมือง(เชียงใหม่)จะขายพืชผักผลไม้ ของกินพื้นบ้านโดยหาบเปี้ยด(ใส่ตะกร้า) มาขาย ร้านค้าเก่าแก่ที่เป็นต้นกำเนิดของธุรกิจในจังหวัดเชียงใหม่ได้แก่ ร้านค้าต้นตราภักษ์ที่ร้านตั้งเดิมตั้งอยู่บนถนนวิชนานนท์ ตรงกันข้ามภาคต้นลำไย ซึ่งในสมัยนั้นขายของนำเข้าจากต่างประเทศ สินค้าที่ไม่มีในพื้นที่เช่น ลูกพลับ เห็ดหอม เป็นต้น นอกจากนี้ร้านนิยมนพานิช(ขายอุปกรณ์ไฟฟ้า ในสมัยนั้นขายวิทยุซึ่งถือว่าทันสมัยมาก) ก็เริ่มตั้งกิจการอยู่บริเวณ โรงพยาบาลเทศบาลในปัจจุบัน ทั้งนี้ความสัมพันธ์ของคนในชุมชนเป็นไปอย่างใกล้ชิด ให้ความช่วยเหลือกันเป็นอย่างดี และส่งเสริมการศึกษาให้ลูกหลาน ซึ่งจะเห็นได้จากบุคคลสำคัญๆเช่น นักวิชาการ อาจารย์มหาวิทยาลัยและแพทย์ในจังหวัดเชียงใหม่ รวมถึงนายกเทศมนตรีหลายๆท่านก็ล้วนแล้วแต่เป็นลูกหลานชาวภาคทั้งนั้น โดยนิยมส่งบุตรหลานไปเรียนโรงเรียนฝรั่ง คือเป็นโรงเรียนหลายๆแห่งที่จัดตั้งโดยมิชชันนารี เช่น โรงเรียนปรินส์รอยแยลวิทยาลัย โรงเรียนมงฟอร์ตวิทยาลัย เป็นต้น

ความประทับใจต่อชุมชน : ในอดีตนั้นเด็กๆ ในภาคจะมีสนามเด็กเล่นคือเกาะกลาง(แม่น้ำปิง)และวิ่งเล่นกันในภาค บุตรหลานของภาคหลวงจะได้รับการดูแลอย่างดี ไม่มีใครคิดยาเสพติด เนื่องจากมีผู้ใหญ่ช่วยเตือน กิจกรรมอีกอย่างที่ส่งเสริมกันในชุมชนคือกีฬา เช่น บาสเกตบอล แบดมินตัน และสเก็ต สถานที่อีกแห่งที่เป็นลานกีฬาและเล่นจู่จา(ชิงช้า) คือโรงเรียนช่องฟ้า ตั้งอยู่บริเวณในบาร์ซาใน(ปัจจุบันย้ายที่และเปลี่ยนเป็นโรงเรียนช่อฟ้าชินเชิงวานิชบำรุง) ร้านค้าขวัญใจของเด็กๆ ชาวภาคเห็นจะเป็น “ร้านเจ๊อู๊ดเจ๊แอ๊ด” ที่ขายขนมทั้งปลีกล้วยและมีสลาโก้ให้เด็กๆ หยอดเหรียญแลกรางวัล และยังมีร้านน้ำแข็งไสในภาคหลวงที่ในสมัยนั้นมีแต่น้ำแข็งก้อน หากจะซื้อกลับบ้านก็ต้องพกจี๋ไปด้วยเพื่อเก็บความเย็น การเดินทางไปโรงเรียนก็จะนั่งสามล้อถีบหรือปั่นจักรยาน ส่วนสถานบันเทิงในช่วงเวลานั้นมีแต่บาร์ที่เปิดมิคซิด ไม่ส่งเสียงดังรบกวนเพื่อนบ้านเหมือนสมัยนี้

การเปลี่ยนแปลงสู่สถานะสมัยใหม่ : ในปัจจุบันภาคหลวงเปลี่ยนไปมาก ด้วยการเติบโตของเมืองประชากรที่เพิ่มขึ้น ทำให้เกิดมลภาวะทางอากาศ ปัญหาการจราจรและปัญหาการใช้พื้นที่สาธารณะ โครงการพัฒนาเมืองก็มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงชุมชนภาคอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ เช่น การเวนคืนที่ดินบริเวณริมปิงและถมชายฝั่งแม่น้ำปิงให้มีพื้นที่เพิ่ม เกิดเป็นภาคเทศบาลฯ ขึ้นมา พื้นที่ที่เคยมีนโยบายจะสร้างเป็น “พื้นที่สีเขียว” ก็ถูกใช้ประโยชน์เพื่อการค้า ภาคหลวงในปัจจุบันไม่ได้จำกัดการค้าแค่เป็นตลาดเช้าและกลางวัน แต่ในเวลากลางคืนได้มีพ่อค้าแม่ค้าเข้ามาใช้พื้นที่บริเวณทางเท้าตั้งแต่ถนนช้างม้อยจนมาถึงบริเวณถนนวิชนายนท์ และพบว่าผู้ชายของส่วนใหญ่เป็นชาวไทใหญ่ ชาวเขา ขายสินค้าการเกษตรที่เฉพาะเจาะจงกับกลุ่มชนของตัวเอง และมีคนไทยอยู่บ้างขายเสื้อผ้า ปรากฏการณ์เหล่านี้เป็นตัวบ่งชี้ถึงการอพยพเข้ามาทำกินของกลุ่มชาติพันธุ์และคนต่างถิ่นด้วย

ภาพที่ 4.1 การวาดภาพแผนที่โดย อาจารย์ ดร.ดวงจันทร์ อาภาวัชรุตม์ เจริญเมือง

ตอนที่ 2 ช่วงก่อนไฟไหม้กาด(ก่อน พ.ศ. 2511)

ผู้ให้สัมภาษณ์ คุณสนธิ คุณาธารกุล เจ้าของร้านขายเครื่องสังฆภัณฑ์ “ฟองจันทร์”

ชีวิตความเป็นอยู่และการใช้ประโยชน์ด้านต่างๆของพื้นที่ชุมชน : หากทำชีวิตความเป็นอยู่สมัยก่อนเกิดเพลิงไหม้ ร้านฟองจันทร์อยู่กาดหลวงมาสามชั่วอายุคนแล้ว สมัยกางจ้อง(ร่ม)ขายนั้นคุณยายเริ่มค้าขายรูปเทียนจนมาถึงช่วงที่เกิดเหตุไฟไหม้ คุณแม่มาขายแทน ส่วนเตี้ย(พ่อ)เป็นคนจีนเกิดที่เชียงใหม่ ขายของใช้เบ็ดเตล็ดตั้งแต่ก่อนไฟไหม้ ภายหลังเลิกกิจการ เมื่อแต่งงานกับแม่ประกอบกับเป็นช่วงเวลาที่ดินใหม่สร้างเสร็จจึงได้เปิดร้านฟองจันทร์ ซึ่งอยู่ในอาคารกาดโรสชั้น 1 ส่วนพี่สาวนั้นเปิดร้านขายเครื่องสำอางเป็นเจ้าแรกของกาดหลวงชื่อ,ร้านบุญชู และนำเปิดร้านชื่อ

ศรีพรรณอยู่ในภาคประวัติศาสตร์ถนนวิชนายนท์และร้านกันเอง ของพี่ชายอยู่ใกล้ๆกับศาลเจ้ากวนอู ยุคหลังไฟไหม้ขึ้นฝั่งภาคนครรัฐก่อนข้างศึกคักเนื่องจากมีร้านอาหาร โรงจิวและโรงภาพยนตร์ที่ดึงดูดผู้คนเข้ามา ในขณะที่เดียวกันอาคารภาคต้นลำไยก็สร้างแล้วเสร็จก่อนปี พ.ศ.2513และอาคารภาควิรสถูกสร้างเป็นตึกสามชั้นมีหอคอยแห่งน้ำอยู่ด้านบน หลังจากการพัฒนาในทางโครงสร้างอาคารภาคหลวงจึงถูกแบ่งพื้นที่อาคารออกเป็น 4 ภาค คือ ภาควิรส ภาคต้นลำไย ภาคเทศบาลฯและภาคนครรัฐ จนมาถึงปัจจุบัน

ความประทับใจต่อชุมชนและการเปลี่ยนแปลงสู่สถานะสมัยใหม่ : ภาคหลวงในปัจจุบันแม้ว่าห้างสรรพสินค้าจะมีผลต่อสภาพคลองทางการค้าของภาคหลวงไปในช่วง 10 ปีที่ผ่านมา แต่ภาคหลวงก็ยังคงเป็นตลาดเก่าแก่ที่คงไว้ซึ่งเอกลักษณ์ของเมืองเชียงใหม่ อีกทั้งความสามัคคีของชุมชนชาวภาคที่ให้ความร่วมมือกับกิจกรรมต่างๆที่เกิดขึ้น ทั้งนี้จึงเกิดโครงการพัฒนาที่มุ่งเน้นในการส่งเสริมการค้าและการท่องเที่ยวขึ้นเรื่อยๆ เช่น แผนพัฒนาการค้าริมฝั่งแม่น้ำปิงในระยะ 3 ปี, 5 ปี, 10 ปี หรืองานเฉลิมฉลอง 100 ปีภาคหลวงโดยคุณนาวัน ลาวัลย์ชัยกุล ที่สร้างความตื่นตัวให้กับการพัฒนาชุมชนภาคให้มีการก้าวตามสังคมสมัยใหม่อย่างยั่งยืน

2488

2511

2554

ปี 2513 ยุคสร้างตลาดฝั่งจ้ง

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
 ภาพที่ 4.13 การวาดภาพแผนที่โดย คุณสนธิ คุณาธารกุล
 Copyright © by Chiang Mai University
 All rights reserved

จากผลการศึกษาในข้อ 4.1 ว่าด้วย การข้อมูลเชิงประวัติศาสตร์เรื่องราวความเป็นมา และ 4.2 การสอบถามผู้ใช้แผนที่ เรื่อง การสำรวจความต้องการของผู้ใช้แผนที่ชุมชนเชิงวัฒนธรรม (Cultural Community Maps) สำหรับชุมชนภาคหลวง จังหวัดเชียงใหม่ และการสัมภาษณ์เชิงลึก โดยทำการสัมภาษณ์เชิงลึกจากกลุ่มตัวอย่าง (งานวาดแผนที่และงานวิดีโอ) ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลและทำการออกแบบ โดยอาศัยแนวคิดการสร้างแผนที่ชุมชนอ้างอิงงานวิจัยของ การศึกษาวิจัยของ Dr.Greg Beaker และ Jeanete Hanna เรื่อง Cultural, Authenticity, Place : Connecting Cultural Mapping and Place Branding

1. Asset Mapping หรือ Resource Mapping มีการให้ข้อมูลและบันทึกอย่างชัดเจน(Tangible data)
2. Community Identity Mapping เป็นการเข้าไปสำรวจรูปแบบวัฒนธรรม ในเชิงนามธรรม (Intangible data) เรื่องราวความเป็นมาของชุมชน จารีตประเพณี นำเสนออัตลักษณ์และค่านิยมของพื้นที่ดังกล่าว (Sense of place)

ผู้วิจัยจึงทำการแบ่งหมวดหมู่การออกแบบดังนี้

- 1) การสร้างแผนที่ชุมชนภาคหลวงเชิงประวัติศาสตร์ (Heritage mapping)
  - ข้อมูลเชิงประวัติศาสตร์ทั่วไปความเป็นมาในอดีต
  - ข้อมูลเกี่ยวกับวิวัฒนาการวิถีชีวิตของคนในชุมชน
  - ข้อมูลภาพรวมเกี่ยวกับการใช้สอยพื้นที่ของชุมชนในปัจจุบัน
  - ข้อมูลเกี่ยวกับโบราณสถานและศาสนสถาน
- 2) การสร้างแผนที่ชุมชนภาคหลวง (Community mapping)
  - ข้อมูลเกี่ยวกับร้านค้าและรูปแบบอาชีพในปัจจุบัน
  - ข้อมูลเกี่ยวกับประชากรในชุมชน เชื้อชาติ และรูปแบบของกิจการที่สืบทอดมาจากบรรพบุรุษ
  - ข้อมูลความสัมพันธ์ของกลุ่มคนในอดีต
  - ข้อมูลความสัมพันธ์ของกลุ่มคนในปัจจุบัน

บ่งบอกการแบ่งแยกด้านกายภาพและกลุ่มชน เป็นต้นว่าชุมชนภาคถูกแบ่งออกเป็น 5 ส่วนใหญ่ๆ ได้แก่ พื้นที่กาดวโรรส, กาดต้นลำไย, กาดนารัฐ, กาดเทศบาล(ตลาดคอกไม้) และตรอกเล่าโจ้ว ส่วนเนื้อหาข้อมูลของกลุ่มชนชาติจะแสดงให้เห็นวิวัฒนาการด้านประชากรที่มีความหลากหลายของพื้นที่ดังกล่าว

3) การสร้างแผนที่ชุมชนภาคหลวงเชิงอัตลักษณ์ (Identity mapping)

นำเสนออัตลักษณ์ของภาคหลวงผ่าน รูปแบบการใช้ชีวิต อาหาร สินค้า สถานที่สำคัญ
ความสัมพันธ์ของผู้คน ความประทับใจในอดีต

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

Copyright© by Chiang Mai University

All rights reserved